

Franckesche Stiftungen zu Halle

De Lingvæ Syriacæ Vsv In N.T.

Rus, Johann Reinhard

Jenæ, 1702

VD18 12349496

Sectio Praeliminaris.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:hbz:ha33-1-197712

I. N. J.

SECTIO PRÆLIMINARIS.

§. I.

Vanquam lingvæ Chaldæo-Syriacæ cum Theodoretō, seculi quinti Scriptore Ecclesiastico, & Scripturarum Interprete laudatissimo; Georgio Amira Episcopo Antiocheno & montis Libani Primate, præf. 2. Gram. Syr; atque Myricæo, præf. Gramm. Syro-Chald. aliisque, non ausimus ultimam antiquitatem ad-

scribere, quippe quorum argumenta, huic negotio conficiendo longè infirmiora esse, jam pridem commenstrarunt Viri in literatura Orientali undiquaque celeberrimi. In primis huc conferendi sunt Br. Walton. Appar. ad Bibl. polyglott. Proleg. 3. §. 4. fol. 230. ff. Barth. Mayer Phil. part. 2. per tot. qui illud cum primis argumentum, quo, supra nominatus Theodoretus, Cyri in Syria Episcopus, ad quæst. 60. in Gen. quænam lingua sit antiquior? utitur, quando Resp. *Δηλοῖ τὰ ὀνόματα, Ἀδὰμ γὰρ καὶ Κάιν καὶ Ἀβὲλ καὶ Νῶε τῆς Συρίας ἰδία γλῶττης, Ἀδὰμ γὰρ τὴν ἐρυθρὰν γῆν ἔθροισι Συρίοις καλεῖν.* Nomina ipsa indicant, Adam enim & Kain & Abel & Noe propria sunt lingua Syriacæ; Syrorum enim mos est terram rubram appellare *adamtha*; prorsus invertunt, ostendentes

A

dent

dentes haudquaquam ex Lingva Syro-Chald. sed potius
 ex hebraica hæc talia, & alia infinita, posse deduci. Etenim
 quæ in specie nomen Adam concernunt, ejus significatio
 ex hebr. æque, si non magis benè, ac ex Syriacino desumi-
 tur, non quidem quatenus אָדָם *rubere*, ut hætenus vulgo
 creditum, sed quatenus significatione abstractiva & formali
pulchrum esse significat. Frustrà omnino Jac. Gussenius pro
 rubendi sensu multa Scr. S. exempla adfert, ad quæ fortas-
 sis respondebitur in conflictu. Et docuit pronuper nomi-
 natus jam jam doctissimus Gallus Jac. Gussenius in sua de
 lingua hebr. generatim Diss. Commentariis lingvæ hebr.
 præmissa 13. aut 14. rationibus solidissimè contra Huerium,
 Demonstr. Evang. Prop. 4. §. 3. ff. cum hebræa nec Chaldaï-
 cam nec Arabicam hocce in passu esse comparandam. Ad
 quos quia in hac pertractanda controversia nobis nunc
 prolixioribus esse haud licet B. L. amandamus. Hoc ta-
 men non obstante, quemadmodum gentem Syriacam &
 fama & vetustate Majorum suorum quondam fuisse incly-
 tam, S. literæ passim testantur: Ita nec illius lingvæ heri-
 aut nudius tertius demum prognatam, sed sub ipsam Ba-
 belicam lingvarum confusionem, quoad prima minimum
 flamina & fragmenta ortam esse censemus, quicquid con-
 tradicat Mayer l. c. cap. 6. pag. 335. seqq. Ultra hunc ve-
 rò terminum ullius, præterquam hebrææ lingvæ originem,
 cum illis quorum hæresin commemorat Philastrius c. 56. re-
 ferre haud sustinemus, argumento loci Gen. II. 1. ff. cujus
 quidem verba nimis clara וְהָיָה כָּל הָאָרֶץ וְשָׂפָה אֶחָדָה
 וּדְבָרִים אֶחָדִים & erat omnis terra labii unius & verborum
 eorundem, sequenti interpretatione isti eludere sunt conati:
 Intelligenda ea non secundum eundem vocabulorum usum,
 sed secundum eandem sensuum intelligentiam, quod et si
 plura tunc fuerint lingvarum genera, omnes tamen se in-
 vicem intellexerint, quia gratiam habuerint Angelicam,
 qua sine difficultate omnes simul lingvas, homines addi-
 scere potuerint, sed in extructione turris Babylonicæ hanc
 gratiam Angelicam amissam, & à Deo oblivionem immissam
 esse,

esse, ut homines non amplius ediscere valeant omnes, sed paucas, tres vel quatuor. Multo his rectius sentire videtur R. Salom. B. Mel. in M. J. ad h. l. qui verba שפה אחת לשון אחת *linguam unam quæ fuerit lingua sancta, i. e. hebræa.* Hæc namque & cum nativæ vocum significatione, & cum contextu longè rectius convenire videntur. Conferri hîc poterunt quæ non adeo pridem inter Celeb. Hardtium LL. OO. in illustri Julia Prof. famigeratiss. in Ephemeridibus Philol. & has insecutis Ephemeridibus phil. illustratis, vindicias primas, secundas ac tertiâs comprehendentibus, nec non in philologiæ sacula seu Ephemerid. Phil. vindicatis; & Pl. Rever. Calvoerium in Spicilegio Mosis, Gloria Mosis, & Gloria Mosis illustrata, pluribus in utramque partem sunt disputata; item Buxt. dissertationes, prima de Lingv. hebr. orig. & antiq. secunda de lingvæ Hebrææ confusione, & plurimum lingvarum origine.

§. II. Syri unde ita appellentur, non una omnium mens est atque sententia. Nonnulli eos ita dictos volunt ab Assyria sublata per aphæresin primæ vocis literæ; Hujus est sententiæ Freinsheimius in notis ad Justin. L. i. c. ii. *Assyrios, inquit, dixerunt Syros, decurtantes primam Syllabam, ut ex Hispania sit Spania;* & Greg. Francus cujus in Lexic. sancto n. 34. ad voc. אשור p. 36. hæc sunt verba: *Syrorum quoque hinc fluxit nomen: quod pro Assyria nonnunquam capitur, Eustathio teste, ab Athenæo, Luciano, Egesippo, & aliis. Lucianus se Assyrium nominat, cum esset Syrus.* Rem declarant exemplo è facris petito Jer. 22. 24. & 28. ubi pro eo quod alias sapius in Scriptura occurrit Jechonia, Conia dicitur, & ap. Plautum in Trucul. Act. 3. Scen. 2. Conia Prænistinis dicitur pro Ciconia. Verum hæc vocis derivatio, testimoniis Scripturæ non usque quaque convenit, adeoque vera omni ex parte haud est. Primo enim notum est, quod Gen. X. 22. diversa utrique genti assignetur origo; Nam ibi Assur à quo dictos volunt Assyrios, & Aram, à quo denominatos ajunt

Aramæos seu Syros, tanquam diversa nomina, & tanquam diversa utriusque gentis origo referuntur, ut unum nomen ab altero derivari vix possit. Deinde accedit, quod Scriptura passim inter Syros & Assyrios distingvit, e.g. 2. Reg. XVI. 7. ut adeo non appareat, qui convenientia inter has voces ratione etymologiæ inveniri queat. Rectè contra inquit Brian. Walt. app. bibl. proleg. 13. fol. 389. *Assyrii planè diversi sunt ab his, nam ab אשור sunt אשוריים Assyrii trans Euphratem & Tigrim, qui & primo Assures, quorum nomen omnibus sub imperio Assyriorum olim erat commune.* Quibus verbis postremis genuinam rationem innuit, quare Syri nonnunquam etiam Assyrii dicti fuerint, nempe non quia vox una descendit ab altera, sed quia Assyriorum tunc suberant imperio. Alii Syros ita dictos opinantur à monte Hermon Sidonitis שריון dicto Deut. 3. 8. 9. qui teste Brocardo in descriptione terræ sanctæ, apud Mayerum Phil. 2. c. 1. p. 11. ad Damascum usque excurrit, & ibidem se Libano copulat. Omnium commodissimè à צור Phœnicum Metropoli derivabitur, quam Ezech. c. 28. 13. paradysum deliciarum vocat, & ab opulentia insigni prædicat Jes. c. 23. 8. hinc incolæ illius צורים dicuntur, unde obvia derivatione, mutatis inter se ejusdem organi literis, Syri denominantur; Inprimis cum צ literam S in sui pronuntiatione includat.

§. III. Syriæ quidem nomen, ut in Scriptura V. T. ita nec apud priscos Ebr. Doctores invenitur, qui ejus loco usurpant nomen ארם. Ita, loco non tantum supra §. 2. cit. Syros appellari videmus, sed eo quoque Epithero Jacobus, (neutiquam verò Laban ceu Flac. Clav. Scr. ad voc. Syr. & Glass. phil. L. 3. Tr. 3. Gr. Can. 8. p. m. 558. seducti à Targum. & Vulgata statuunt) ob continuam 20. annorum servitutem in Syria, Matrem uxoresque Syras Deut. 26. 5. insignitur. ארמי אוכר אבי, *Syrus erat periens, h. e. inops & omnium egenus, Pater meus*, & ita h. l. interpretatur S. Ab. Esra, cujus verba Bibl. Venet. f. רמון col. 3. l. 4. sunt seqq.

מלת

מלת אובר מהמעלים שאינם וצאי ואילו היה ארמי
 על לבן היה הכתוב אומר מאבד או מאבד ועוד כח
 טעם לאמור לבן בקש להאבד אבי וירד מצרים ולבן
 לא סבב לרדת אל מצרים והקרוב שארמי הוא
 יעקוב כאילו אמר הכתוב כאשר הורה אבי בארם
 היה אובר והטעם עני בלא ממון וכן חנו שכן לאבד
 והער ישתה וישכח רישו והנה הוא ארמי אובר היה
 אבי והטעם כי לא ירשתי הארץ מאבי כי עני היה
 כאשר בא אל ארם גם נר היה במצרים והוא היה
 h.e. vocabulum. במתי מעט ואחר כן שב לגוי גדול וכולי
est ex verbis intransitivis, quod si referendum foret ad Labanem, dixisset Scriptura in biphil, aut מאבד ex piel. Porro quis esset sensus, dum dicit: Laban quaesivit perdere patrem meum, qui descendit in Aegyptum: cum tamen Laban non sit in causa cur descenderit in Aegyptum? Propius igitur ad mentem Scriptura accedit, quod hic sit ipse Jacobus q. d. Scr. Cum esset Parens meus in Syria, erat אובר h.e. pauper sine opibus. Et hoc sensu vox אובר occurrit (Prov. 31. 6.) date siceram perenti; cuius testis est l.c. v. 7. ut bibat & obliviscatur paupertatis suae: & ecce illius: Aramaus periens erat pater meus; sensus est: non hereditatis jure hanc terram possideo à Patre meo, nam pauper ille erat, cum veniret in Syriam, insuper peregrinus fuit in Aegypto, eratque cum hominibus paucis, sed postea in gentem magnam conversus est. Adstipulatur his R. Sal. b. M. in M. J. fol. 107. col. 4. quando ita inquit:
 מן הקרל ופירוש פסוק זה כן יעקוב אבי הורה אובר
 וקראו ארמי לפי שגר בארם ושם היה אובר כי בצער
 גדול רחוק שם עשרים שנה כמו שחתרעם ער
 לבן ואמר הייתי ביום אכלני חרב וקרת כלילתי

Significatio hujus vocis **אֹכֵר** est intransitiva: siquidem illa est ex Kal. Et explicatio hujus particula sic habet, Jacob pater meus erat periens, & vocabant eum Syrum, quia in Syria fuerat peregrinus, & ibi erat periens, quia in angustia magna ibi fuit per 20. annos, ceu exprobrat Labani dum dicit (Gen. 31. 40.) fuerim interdum, consumebat me aestus, & frigus noctu. In eo quidem peccat in accentuationem uterque, & dubio procul plerisque Christianorum Interpretibus v. g. Cocc. Lex. rad. **אֹכֵר** col. 2. Sixtin. ab Amam. Antibarb. bibl. Lib. 3. ad Prov. 31. v. 6. p. m. 596. B. Seb. Schmid. in versione aliisque quamplurimis imposuerunt, qui B. Lutherum correcturi hic impegerunt ipsimet, ex accentuatione enim (docente hoc de philologia sacrationi meritissimo Joh. Henr. Majo, supplem. ad Coccej. Lexic. voc. **אֹכֵר** col. 1.) liquido demonstrari potest, **אֹכֵר** neutiquam ad prædicatum **אֲרָמִי**, sed omnino ad subjectum **אֲכִי** debere referri, adeoque rectius converti; Syrus erat periens seu miser Pater meus. Testantur quoque profani Scriptores, Syros quondam Aramæos fuisse appellatos, ex quibus Strabonem Geogr. L. 1. fol. 28. edit. Casaubon. commemorasse sufficiat; Idque ante Imperii in Syros & Assyrios divisionem obtinuisse communiter, notavit citatus supra Walton. l. d.

§. IV. Solet autem vox **אֲרָם** Syrus non uno eodemque modo & significato Scriptoribus adhiberi (a) enim patet non nunquam latissime, ita ut quemvis Gentilem significet; Hoc in sensu occurrit tam in paraphrasi Chaldaica V. T. quam in Syriac. N. T. versione. Sic enim locus Lev. 25. 47. **עֵקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר** indigena familia peregrina ab Onkelo redditur **אֲרָמִי מִזְרַעֵת נִיּוּרָא** Aramæus ex stirpe Proselyti & verba Pauli Rom. 1. 16. Evangel. J. C. est potentia Dei ad salutem omni credenti. **יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יִצְחָק** & **יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יִצְחָק**, Judæo primum simul & græco, à paraphraste Syro ita vertuntur:

יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יִצְחָק לְמִשְׁפַּחַת אֲרָמִי
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יִצְחָק Judæis quidem primum simul & Aramæis seu Syris.

Syris. Per Græcos autem h. l. gentiles denotari, monuit Augustin. Ep. 200. verbis seqq. *Quos dixit Græcos, hos etiam gentium nomine significavit, eo quod hæc lingua maximè excellit in gentibus.* Cui *Quóϥηϥα* tradiderat Cic. in Orat. pro Arch. passim citari solita. Exempla his similia vide Act. 16. 1. & 3. Gal. 2. 3. c. 3. 28. Coloss. 3. 11. Hæcque de causa Syri Aramæi nomen deposuisse, & contra in locum ejus Syri adscivisse creduntur. Quid verò causæ sit cur Idololatæ ac gentiles quicumque, nomine communissimo Aramæi fuerint designati, an, quod primi Idololatæ, quorum Scriptura meminit, sc. Cham, Nachor & Laban Jos. 24. 2. Gen. 31. 19. patriæ erant Aramæi, uti placet Waltoni l. supra c. & Schindl. in Lexic. pentagl. rad. *אֲרָם*, qui forte rectius, pro Cham, Nachor & Laban, substituit Thare Abrahamæ patrem, Laban Syrtum & Naaman Syrum; an verò, quia Judæi viciniore non habebant gentiles & Idololatræ, quam Syros, à quibus etiam contagio Idolomania gentilis inficiebatur ante captivitatem Babylonicam, ut apparet ex Jud. 10. 6. quæ Mayeri est l. jam d. sententia? nostra parum intererit: quamvis non diffiteamur, posterius videri præferendum priori. (9) latè accipitur, ita, ut Chaldaicam Arabicamque & alias regiones sub se comprehendat. Syria enim, dicente Mayo, quondam terrarum fuit maxima, præter multas regiones alias, Assyriam & Chaldaeam comprehendens. Quin si Flacio in Clav. ad voc. Syri, & Rauppio in Lexico ad eandem, fides adhibenda, Syri olim sub potestate sua habuerunt omnem terram quæ est inter Ægyptum, Armeniam, mare Mediterraneum, & Babyloniam. Prouti fieri in rebus humanis solet, ut omnium rerum vicissitudo, sic modo augusti, mox verò angustiores hujus regni fuere limites pro temporum diversitate, bellorumque vario, jam prospero, jam infelici successu. Hinc patet, quare, cum Syria & Assyria, ceu suprâ notavimus, diversam sortiantur vocis originem, sæpe tamen apud profanos auctores pro una habeantur eademque; testis hujus rei est Herodotus in

in

in Polymn. L. 7. fol. m. 463. scribens: ὅτι δὲ ὑπὸ μὲν ἑλλήνων
ἐκαλέοντο Σύροι ὑπὲρ δὲ τῶν βαβυλωνίων Ἀσσύριοι καλέονται τῶν
τῶν δὲ μεταξὺ χαλδαῖοι, Ἰσσι (Assyrii) à Græcis Syri vocaban-
tur, sed à barbaris Assyrii sunt vocati, inter quos Chaldei sunt.
Justinus L. 1. c. 2. Imperium Assyrii, qui postea Syri dicti sunt, mille
trecentis annis tenuere. Idem testatur Strabo L. 11. p. 361. magna
Media quondam imperavit toti Asia καταλύσασα τὴν τῶν Συρίων
ἀρχήν, Syrorum i. e. Assyriorum, imperio everso. Ita enim ipse,
optimus sui interpretes, mentem suam declarat, ib. L. 16. p. 507. qui
porro de Syrorum imperio scribunt, cum dicunt Medos quidem à
Persis, Syros verò à Medis eversos, non alios Syros intelligunt,
ἀλλὰ τὴν ἐν Βαβυλωνίᾳ καὶ Νίνῳ κατασκευασμένην τὴν βασιλείαν,
quam eos qui Babylonis & Nini regiam constituerunt. Non igitur
erat, ut memoria lapsus Justinus hæc scribenti tribue-
ret Freishemius in notis ad verba supra cit. Assyrii qui postea
Syri dicti sunt monens; Imò Syri qui postea Assyrii dicti sunt,
&c. Utrumque enim, ut Syri vocarentur Assyrii, Assyrii-
que Syri, ob promiscuum vocis Syri usum, obtinuisse, plu-
rimis Auctorum probatissimorum testimoniis evincit Bo-
chart. Geogr. Phaleg. L. 2. c. 3. p. 81. Consentit his Hieron.
comm. in Esa. 19. Quos, ait, veteres Assyrios, nunc nos vocamus
Syrios à parte totum appellantes. (γ) Strictè accipitur quate-
nus reliquis imperiis, postea ab hoc divulsis, contradistin-
gitur; Et tunc porro complectitur, notante Mayero Phil.
2. c. 1. p. 14. ff. diversas itidem regiones seu provincias, quæ
diversis deinceps distinguuntur nominibus, petitis à præci-
pui in unaquaque provincia urbibus. Sic (1.) in Scriptu-
ra omnium Syriæ partium antiquissima habetur ארם נהרים
Gen. 24. 10. Syria duorum fluviorum, græcis hinc Μεσοποταμία
q. d. μέση τῶν ποταμῶν, media inter fluvios, Euphratem scil.
qui καὶ ἑξοχήν fluvius passim in Scriptura audit, & Tigrim;
dicitur quoque alibi termino Synonymo ארם פרת Gen. 25.
20. c. 28. 5. hoc quid sit nominis ipsi Judæorum Magistri sa-
tis explicare non valent, apud Rab. Sal. b. M. in M. J. fol. 9.
col. 1. sub fin. agrum, seu regionem Syria, interpretari liceat
cum

cum Ab. Esra ex עֲרָבִים Arabum, quod Hebr. שְׂרָא responds.
 (2.) Occurrit אֲרָם צִיבָה Syria Zova, quo referendum vide-
 tur 1. Paral. 18. 3. (3.) אֲרָם מַנַּחָה Syria Maacha, 1. Sam. 10. 6.
 (4.) אֲרָם בֵּית רֶחֱבֹב non procul disita à loco illo ad Eu-
 phratem, qui Rechoboth dicitur, Gen. 36. 37. (5.) אֲרָם רַמְסֶס.
 Et juxta quosdam (6.) Antiochia, quam Raschi ad Amos 6. 3.
 & hunc secutus Hieronymus per רַמְסֶס רַבָּה intelligunt.

§. V. Quemadmodum gens Syriaca variat; ita &
 lingua, quæ ipsi fuit vernacula: cujus alii plures, pauciores
 alii faciunt dialectos. Pocock. in not. ad Specim. Hist. Arab.
 p. 365. ex Greg. Abulfar. tres notat dialectos verbis his se-
 quentibus: *Lingua Syriaca distinguitur in tres dialectos, qua-
 rum elegantissima est Aramaa, quæ est lingua incolarum Robæ, &
 Harran, & Syriæ exterioris; proxima illi est Palaestina, quæ est ea,
 qua utuntur Damasci, & montis Libani, & reliquæ Syriæ interioris
 incolæ. At omnium impurissima est Chaldaica Nabathæa, quæ est
 dialectus populi montium Assyriæ & pagorum Eraci.* B. Saub.
 de Studii lingv. hebr. utilitate ac necessitate, lingvæ Syriacæ
 dialectos ita recenset: *Syræ lingua in tres scissa dialectos, Baby-
 lonicam, quæ purissima, adhibita ab Onkelosio & Jonathan. in pa-
 raphrasi & in Talmud. Babylonico; Altera Hierosolymitana Christo
 vernacula, pure Chaldaica admiscet voces Arabicas, Græcas & La-
 tinas, eâ scripta Talmud. & Targum. Hierosol. Tertia Antiachena,
 Comagena & Maronitica, κατὰ ἑξοχὴν Syra dicta, quæ etiam pro-
 priis sibi invenit characteres. Et hi Syrorum Maronitarum
 characteres vel majusculi sunt, quos Estrangelos & capita-
 les vocant, vel minusculi, quos cursivos seu practicos no-
 minant, utuntur iis in librorum titulis & inscriptionibus,
 eosque ex Samaritanis derivatos multi asserunt, licet, si non
 magis, certè æque commode à modernis descendisse hebrai-
 cis affirmares. His, qui ad celeritatem scribendi sunt inven-
 ti, communiter in libris impressis & MSC. utuntur, iisdem-
 que possidemus N. T. exscriptum cum V. T. versione, de
 quibus paulò post plura. Causam mutati hujus caracte-
 ris rimari nunc nil attinet, ea certè, quæ à Gvid. Fabr. Bode-
 riano*

riano præf. ad Lex. Syr. offertur, ut sc. Antiocheni Christiani Evangelium suum, à Nazaræorum & Ebionitarum literis hebraicis exarato (de quo vid. Walt. l. c. p. 392.) distinguerent, sibi que cum istis hæreticis nil quicquam commune esse ostenderent, approbata à Walton, qui ex simili causa se ostendisse putat, Esdram post reditum è Babylone, dum sacra volumina recenseret, characterem mutasse (antiquo hebraico, quo utebantur Samaritani seu Cuthæi ipsis relicto) in Chaldaicum seu Assyriacum, cui in Babylonia assueti erant, ne quid scil. cum Cuthæis, quos inter gentiles numerabant, Judæi commune haberent. Hæc inquam ratio penitus rem examinanti, nullo modo satis faciet, quum gratis asserta, eadem facilitate rejici possint, quæ afferuntur; nam quæ Scr. S. ab ipso Mose ac Prophetis adhibita, perque Esdram mutatum characterem concernunt, tam valida non sunt, ut assensum indubitato impetrare possint, ceu commonstrant pluribus Hotting. Exerc. Anti-Mor. Buxtorff. diff. de literarum antiquitate, Wasm. vind. aliique quamplurimi in vulgus noti. Miramur profecto eos, qui eò, quod Esdras vir fuerit *ἱερότατος*, nil inde discriminis fidei nostræ certitudini imminere, sed controversiam leviolem esse, opinantur, quàm quæ uberiolem merzatur discussionem, quibus calculum suum addidit nuperrimè Jacob. Gusset. l. supra c. Etenim stante isthac sententiâ, nî probatum fuerit solidè, Esdram in hoc quoque mutando pristino Scripturæ caractere, infallibili Spir. S. assistentia gavisum fuisse (quod verò nunquam probabitur. vid. 2. Sam. 7. 3. seqq. & conf. 2. Sam. 11. 14. cum 2. Sam. 23. 1.) salus nostra in fidem merè humanam resolvetur. Rationem, cur lingua hæc *ܐܪܡܝܐ* Syriaca dicta, variis nominibus fuerit appellata, adducit B. August. Pfeif. Crit. S. c. 3. sect. 2. qu. 7. p. 53. seq. *Syra* vocatur ista, qua celeberrima N.T. versio conscripta, & quæ Georg. Amira *Syria reformatata* dicitur. *Alia Antiochena*, quia usque ejus fuit in Ecclesia Antiochena, ut & in toto Patriarchatu, qui Ecclesia illi olim assignatus erat. *Comagena* ab ultima Syria, regione.

gione. Maronitica à Maronitis habitantibus per pagos montis Libani, & in quibusdam minoribus oppidis Syriae, quorum licet lingua vulgaris sit Arabica vel Turcica, cum Turcarum imperio sint subiecti; hac tamen Syriaca in sacris utuntur. De Maronitæ nomine variant quidem auctores, quidam dictos eos ita volunt à voce Maranatha 1. Cor. 16. 22. ideò, quod Christum agnoscere noluerint, uti & Hispani dicti sunt Marani, quia Christum agnoscere volebant, vel ab eo defecerant. vid. Corn. à Lap. & Bald. in h. l. sunt enim hi Syri diu pro schismaticis habitati ab Ecclesia Romana, usque dum eorum Patriarcha legatos suos mitteret ad Concil. Lateranense III. sec. XII. habitum sub Alexandro III. ubi reconciliati sunt Pontificiis, Gvilielmo Tyrio Archi-Episcopatum administrante, Anno 1182. hinc etiam Anno 1584. Papa Gregor. XIII. ad eos, in Græcorum Monotheletarumque pristinum errorem relapsuros, duos misit Jesuitas, qui cum Synodum convocassent, eos ad fidei pontificiæ confessionem induxerunt, ita tamen ut, quod citante Mayero Phil. I. 2. c. 2. p. 74. testatur Nobiliss. Breuning in Itinerario suo Orient. Laicis in S. Cœna utraque distribuatur species; ipsique in Ritibus, disciplina Ecclesiastica, & aliis quibusdam dogmatibus, v. g. de Spir. S. Purgatorio &c. majorum suorum vestigia premant. Hodieque habent Collegium Romæ à Gregorio XIII. fundatum, & à Sixto V. Gregorii Successore redivitibus auctum, ex quo ceu ex seminario Sacerdotes & Episcopos accipiunt. Atque ex illo prodire Gabriel Sionita, Joh. Hestronita, Abraham Echellensis &c. Grotius ad loc. cit. 1. Cor. 16. eos ideò ita dici putat, quod Christum vocent Dominum nostrum; Pfeiff. Synops. select. qq. è Philol. sacra disp. proem. 2. q. 4. vocem deducit à Marone, auctore religionis vel sectæ, cum & Maronitæ ipsi celebrent Patriarcham Maronem, virum sanctitate & miraculis clarum, & Chrysostomo familiarem, cujus sententiæ suffragatur Waltonus l. c. p. 389. Micræl. Syntagm. H. E. L. III. sect. 1. p. 542.

idem tamen Pfeiffero l. jam cit. non improbabilem putat sententiam Joh. Morini Com. de sacr. Eccl. ordin. P. 2. p. 381. qui cum aliis vocem deducit à Monacho Marone hæretico monothelæta, Mauritio cœvo: & hoc ideo, quia Maronitæ secuti sint dogmata Jacobitarum, qui extra controversiam Monothelethæ sint. Tandem Mayerus Phil. p. 1. c. 8. coroll. 1. p. 417. cum Gabriele Sionita mavult eos ita appellatos esse à vico quodam Syriæ Maronia.

§. VI. Nobis in præsentī non de lingua Syriaca latius sumpta, quæ varias supra recensitas dialectos sub se complectitur, sermo erit; sed intueri conabimur eandem strictius consideratam, prout dialectum Maroniticam in specie denotat; de cujus in Scripturam versionibus pauca in antecessum monenda restant.

§. VII. Versio Syriaca V. T. duplex extat, una quæ ex græco, altera quæ ex hebraico idiomate est translata. Equidem scribit Arias Montan. in admonitione ad lectorem: *In V. T. libris non adeò elaborandum, eo quod ex iis fragmentis quæ mihi videre contigit, illam sacrorum librorum partem non ex hebraica primæva lingua, sed ex græca, & ab Origene permixtâ versione ad Syros fuisse translata, cognoverim.* Verum in hisce verbis duplicem notat errorem Walton. l. c. fol. 395. primò dum scribit, quod non aliam habuerint Syri versionem, quam quæ ex græca facta sit, deinde quando, ut versionem hanc eo magis deprimeret, ait, factam eam esse ex græca & ab Orig. permixta versione. Versionem quippe illam ex hebræo idiomate antiquissimam, exhibent *Ἑπταπλά* Parisiensis anno 1645. evulgata, itemque Biblia Polyglotta; Illa verò quæ postea ex græco confecta est, non ex mixta aliqua editione, sed ex ea, quam in Origenis hexaplis puram esse ac genuinam, veteres omnes, ne ipso quidem Hieronymo excepto, uno ore affirmarunt, est desumpta. His consentanea ex Greg. Abulf. lege ap. Pocock. in Spec. Hist. Arab. p. 184. & Hotting. dissert. phil. theol. 3. §. 48. Utuntur verò Maronitæ, ceu Walton. l. c. f. 394. §. 3. ex MS, Greg. Syri Syriaco Scholia

lia in totum V. T. continente refert, solâ illâ V. T. translatione, quæ est ex hebræâ derivata, quæque simplex seu antiqua dicitur, quod illi, qui exemplar illud elaborarunt, de ornatu verborum solliciti non fuerunt; & hæc propius ad textum hebr. accedit, quam ulla orientalium alia, etsi quibusdam in locis cum LXX, alibique cum Samaritano codice conveniat, quemadmodum Hotting. Analect. Diss. 2. th. X. p. n8. seq. demonstrat, pauca tamen illa sunt. Hujus versionis usum in suis ad textum hebraic. animadversionibus, passim ostendit Arnoldus Bootius. Altera ex LXX. Interpretibus hausta, quam figuratam vocant, opus mancum est & mutilum, prout testatur Mafius in præfatione, pecul. Syr. & Greg. Syrus in scholiis ad N. T. quin asserit l.c. Bootius, neminem præter Mafium eandem oculis usurpasse unquam. Quod tamen judicium cum limitatione est accipiendum; Nemo scil. in Europa istam figuratam Syrorum in V. T. versionem, quippe quæ non edita, vidit unquam; alias falleret oppido: siquidem notante Hottingero diss. phil. theol. 3. §. 50. Greg. Syrus in scholiis ad Psal. VIII. affirmat, in ea supra vocem **יהוה**, per quam reddunt nomen Dei **παραγενεματων**, quodque imperiti LXX. Interpretum descriptors in **יהוה** commutarunt, hoc ipsum **יהוה** retineri.

§. VIII. Ad N. T. quod attinet, hujus quoque versio duplex est, antiqua & nova; Antiqua, quæ primis Christianorum temporibus fuit translata; Nova, quæ postmodum; de qua pluribus agens Pocock. præf. ad Epist. Syr. adiri potest. Laudat eam ibi, tanquam græcum textum **κατὰ πῶδα** sequentem, adque illum diligenter expressam, illius etiam editionem, per utilem futuram, promittit. Antiqua est, quæ Wid. manstadii, Tremellii, Fabricii, Trostii, Gutbirii, & hebraicis typis Sulzbaci non adeo pridem Viri illustris & Kabbalæ peritissimi Knorr à Rosenroth opera est emissa in publicum. In hac desideratur historia adulteræ Joh. 8.

à v. i. usque ad 12. 1. Joh. 5. 7. 2. & 3. Epist. Joh. 2. Petri, Judæ & Apocalypsis. De commemoratis Epistolis ac Apocalypsi Johannis, antiquis dubitatum fuisse constat. Historiam adulteræ testatur Hieron. Dial. 2. adv. Pelagium, aliquot de codicibus authenticis non habuisse, 1. Joh. 5. 7. quia nimis manifestè contra Arianos agit, ab iisdem sec. IV. invalescentibus, ex versione non tantum, sed ipsis etiam grecis quibusdam codicibus surreptum fuisse, eruditorum est conjectura. Hi enim cum auctore Ario Lybiâ oriundo, Ecclesiæ Alexandrinæ presbytero, homine versutissimo, falsa sua dogmata felici successu, per Ecclesiam undique spargerent, adeo ut Hieronymus scribat, *ingemuit totus orbis, & Arianum se esse miratus est*, facile ipsorum malitia eos etiam ad hoc adegit, ut dictum citatum per fraudem, ne ipsis posthac obesset, eliminarent. De hæresi, ejusque Auctore, & variis, quæ ipse cum affectis usus est, technis, vid. Epiphani. hæ. 69. & Vener. Acad. nostræ Senior D. Bechm. Hæresiogr. ad sec. IV. Sed quanta fuit hominum malitia & vesania, tanta multoque major fuit Dei, verbo suo invigilantis providentia, quæ non permisit ut jota unum periret de iis, quæ scripta sunt in sacris, quare à Tremellio rectè est restitutus. Usi enim hoc dicto sunt aliquot primitivæ Ecclesiæ Patres ante Arium, e. g. Cyprian. sec. 3. qui anno 265. Martyrium subiit, Lib. de Unit. Eccl. Tertull. eodem seculo contra Praxeam, qui citat verba: *& hi tres unum sunt*; taceo Arianorum adversarium, & orthodoxæ fidei defensorem acerrimum Athanasium Lib. 1. ad Theophilum de unita Deitate Trinitatis, quia hunc librum æque ac dialogum istum cum Ario Nicæi Concilii tempore habitum, sub nomine Athanasii Vigilium Tapsensem supposuisse, viri quidam asserunt eruditiss. vid. Thomæ Schmith. diss. de h. l. quæ habetur quoque in celeberr. Maji Exam. Hist. crit. Richard. N. T. potius provocarim ad Hieron. qui in prolog. Epist. Cathol. ad Eustathium conquestus est, hunc locum ab infidelibus omissum, eumque proinde restituendum ex haud

haud depravatis codicibus, contendit, alii longè plures apud Theologos de h. l. agentes videri poterunt. Imprimis huc conferendus Gerh. Disp. pec. ad h. l. quam à Schlichtingii aliorumque exceptionibus vindicavit Calov. in Bibl. illustr. & Majus, qui l. c. per integrum c. 18. Sandii Interpr. paradox. app. p. 380. Simonique adversus allata testimonia objectiones eruditè discussit.

§. IX. Atque hæc Scripturæ S. partes in antiqua N. T. versione Syr. omisæ, non magis eidem officiunt, quam in aliquot græcis, eisque satis vetustis codd. desideratæ, textui ipsimet authentico detrahunt. Imprimis cum jam in nostris editionibus ex recentiori versione Syriaca sint adjectæ. Qua in re sedulam præ aliis operam navavit in literatura orientali, præsertim Arabica, versatiss. Pocock, qui Syriacam secundæ Petri Epistolæ versionem, unà cum secundâ & tertiâ Johannis, ut & Judæ Epistola ex Bibliothec. Bodleianæ Oxoniensis MSC. exemplari depromptam, Lugd. Batav. 1630. in publicum edidit græcè, latinè & Syriacè, additis simul characteribus hebraicis; in cujus præf. memorat, epistolas hasce in prædicta bibliotheca inventas fuisse, una cum actis Apostolicis & Epistolis cæteris catholicis, eo ordine, quo in græcis codicibus solent haberi dispositæ; quando verò & à quo in lingv. Syriac. translatae sint hæc epistolæ, supra vires suas disquisitionem, profitetur ingenuè. Apocalipsin Joh. edidit eruditiss. Gallus Lud. de Dieu Syriacè, græcè & latinè, Syro etiam caractere in hebræum transfuso, Ludg. Batav. A. 1627. ex codice in Biblioth. Scalig. invento, à Casparo quodam manu eleganti, characteribus verò ab hodiernis discrepantibus scripto. Sit, licet, hæc Epistolarum & Apoc. translatio, quod supra monuimus, recentior, ante conversionis tamen Maronitarum tempus factam, Lud. de Dieu præf. ad Apoc. ex eo probare annititur, quod à vulgata sæpissimè abit. Eidemque non sine causâ mirum videtur, quod hi Scripturæ S. libri, post primam Widmanstadii editionem Syris exhibitam, in Europam delati, per tantum tempo-

tempo-

temporis intervallum typis non fuerint exscripti. Desue-
rant quidem in exemplari à Mose Meredineo primum all'a-
to, promiserat verò Meredineus postea eosdem asportandos,
prouti liquet ex his Widmanst. verbis in Epist. ad Giengen-
rum & Jac. Jonæ Dedic. toti operi subjuncta: *Moses noster*
Meredineus, qui ad locupletandam Regio hoc munere Syriam, non
humani generis solum, sed etiam aterna veraque religionis anti-
quisimam parentem, una mecum opera plurimum studique con-
sumpsit, ex Mesopotamia favente Deo reversus, non solum reliquas
S.S.S. Petri, Johannis & Judæ Epistolas cum Apocalypsi, quæ ad per-
fectionem N. T. nobis desuerunt, verum etiam V. T. Syro-Targumi-
cam seu Hierosolymitanam vel peregrinantibus jam in patrio ser-
mone Judæis natam, vel in ipsis Religionis Christianæ rudimentis à
Spiritu S. informatam interpretationem, aliæque sacrorum concilio-
rum & Apostolicæ Ecclesiæ rarissima monumenta adportabit. Et
denuò in præf. ad Epistolas Canonicas: Reliquæ, inquit, S.S.S.
Petri, Johannis & Judæ Epistolæ una cum Apocalypsi, etsi extente
apud Syros, tamen in exemplaribus, quæ secuti sumus, desuerunt.

§. X. De antiquitate Vers. Syr. V. T. simplicis dis-
crepantes sunt Doctorem sententiæ, aliis eam ex parte ad
Salomonis ætatem, ex parte ad Abgari Syrorum Regis tem-
pora referentibus. Nimir. quinque Mosis Libb. Josuam;
Judic. Ruth. Sam. Par. Prov. Canticum & Job. ajunt Salo-
monem in Hiram, Tyri Regis, gratiam, quo cum fedus ini-
erat, impetratis variis ad extruendum templum subsidii,
procurasse; Reliquos V. pariter ac N. T. libros opera Thad-
dæi reliquorumque Apostolorum, Abgari Syrorum Regis
tempore fuisse confectos. Aliis totam V. & N. T. versionem
his demum temporibus factam contendentibus; vid. Ga-
briel. Sionitæ, Lingvæ Arabicæ in Acad. Paris. Prof. & inter-
pretis Regii præf. in psalt. Syriac. ejus verba, in latinum ab
Hotting. Thes. Phil. pag. 266. conversa, sunt seqq. *Versiois*
Syriacæ ea est antiquitas, ut secundum receptissimam Chaldaeorum
& Syrorum traditionem, coeva sit Salomoni. Sic enim legimus in
Libro antiquissimo Soadedi Episcopi Haderthensis, veteri charactere
in

in membranis exarato, qui inscribitur locorum difficultum & vocum obscuriorum in S. literis occurrentium elucidatio; Sacrorum voluminum translatio hunc ordinem est adeptæ: Pentateuch. Jos. Jud. Ruth. Samuel, David, Proverb. Eccles. Cantic. Job. translati fuerunt tempore Salomonis, orante exoranteque Hiram Rege Tyri, ejus amico. Reliqui verò libri V. pariter ac N. T. tempore Abgari Regis Syria, curâ & sollicitudine Thaddæi, aliorumque Apostolorum translati sunt. Quanquam verò non ignorem quorundam Syriacorum sententiam, existimantium, integrâ V. ac N. T. Versionem Syriacam factam esse tempore Thaddæi & Regis Abgari; prior tamen opinio inde probabilior videtur, quod Divus Paulus Ephes. IV. 8. 9. usus est versione Syriacâ Psalm. 68. 19. ascendisti in altum, & accepisti dona in homines, uti græcus, latinus & hebraeus textus verba referunt. Syrius tamen habet: dedisti dona hominibus; quomodo etiam Paulus l. c. verba reddit: dedisti dona hominibus. Hinc claudit his verbis: Fateri procul dubio debemus, D. Paulum versione Syriacâ usum, & sic eam Apostolis antiquiorem esse. Sed eadem concludendi vis huic argumento inesse videtur, quæ inest simili prorsus collectioni Julii Conr. Otthonis Rabbini illius propudii, quod Altorfii Noricorum Professore etiam egit, & postea fidem christianam rursus deseruit, is enim, quia similes parabolis N. T. in Talm. reperit, confestim concludit, has Salvatorem ex Talmude sumsisse, quem, quod mireris, sequitur Scheringh. præf. ad Joma. Wolffg. Franz. Scholâ Sacrific. disp. 15. §. 90. & 92. & Glass. Phil. Rhet. tr. 1. c. 21. p. m. 1419. & tr. 2. c. 7. p. m. 1477. Priorem sententiam à Sionita allatam, aliquot rationibus impugnat, adstipulatus posteriori Walt. l. c. f. 396. Eam nunc controversiam nostram non facimus, contenti probatione alicujus antiquitatis, quæ ex Patrum monumentis posteritati relictis depromi possit, et si non ausimus eam omni ex parte dare definitam. Planè namque persuasi sumus, allatas à Waltonò rationes tam validas non esse, quin multa excipi possint. Meminerunt autem versionis Syriacæ sec. IV. & V. Patres tam græci quàm latini. Ex græcis nominamus

C

Basi.

Basilium M. Hom. 2. in Hexaëm. f. 21. ad Gen. 1. 2. qui ex Syro vim vocis חַמְשָׁה exponit. Idem Epist. 63. ad Clerum Neocæsariens. f. 97. testatur, Syris psalmodiam in usu fuisse. Theodoretus in cap. 3. Jonæ f. 805. edit. Paris. inquit: Κηρύττων ὅτι ἐν τρεῖς ἡμέραι καὶ Νινεὺς καταστρεφθήσεται. τὰς τρεῖς δὲ καὶ ὁ Ἀκὺλας καὶ ὁ Σύμμαχος καὶ ὁ Θεοδοτίων πωλαροῦνται ἑκάστην, συνθῶνται δὲ τῶν τρεῖς καὶ ὁ Σὺς, καὶ ὁ Εὐβόλιος, ἔχει δὲ καὶ τὸ εἶδος ἑπὶ ὁ ἀεὶς. *Prædicabat quod adhuc tres dies, & Nimive subvertetur. Hos verò Aquila & Symmachus & Theodotion quadraginta interpretati sunt, & cum his etiam Syrus & hebraus conveniunt, habetque hic numerus verisimilitudinem.* Ex latinis sequentes adduxisse sufficiat: Ambros. Lib. I. c. VIII. in loc. Gen. cit. scribit: Denique Syrus, qui hebraeo vicinus est, & in sermone consonat, & in plerisque congruit, sic habet, & Spiritus Dei fovebat aquas. Hieron. in Epitaph. Paulæ ad Eustoch. virginem Epist. 27. c. 13. f. 69. inquit: *Hebraeo, græco, latino, Syroque sermone psalmi in ordine personabant.* August. L. 15. c. 13. de C. D. Genesin in idioma Syriacum versam fuisse, testatur: Ad hæc Masius in præf. comm. ad Josuam testatur, se varios habuisse V. T. libros, Josuæ, Reg. &c. qui supra mille ab hinc anno conscripti fuerint Alexandriæ, sed ex græca versione, nempe ex Orig. Hexapl. emendatis. vid. Hotting. Diss. phil. theol. 3. §. 50. Nec enim audiendi sunt illi qui autumant, per versionem Syriacam à Patribus allegatam, Chaldaicam intelligi debere paraphrasin, ita enim horum sententiam refert Sixtus Senensis Biblioth. sanct. l. 4. p. 380. edit. in 4t. *Syri editio, quam sæpe græci, una cum cæteris græcis ac latinis editionibus edisserunt, à quibusdam creditur esse Chaldaica translatio, à Judæis Targum. h. e. paraphrasis vocata.* Hæc namque sententia ex discrepantia allegatorum Ambrosii, Augustini reliquorumque ab hodierno Targum, itemque inde, quod Chaldæi ac Syri alibi distinctam mentionem faciant, falsitatis convinci rejicique potest.

§. XI. N. T. versio quando & à quo sit facta, incertum esse scribit Gvid. Fabric. præf. ad N. T. Syr. verba ejus suat:

sunt: Quando & à quo sacer iste codex in Syrum sermonem versus sit, nullius auctoris testimonio, saltem quod legerim, demonstrari potest. Syri quidem nonnulli ex avita traditione affirmant, versionis hujus auctorem esse S. Marcum, in qua sententia & nos acquiesceremus, nisi ex Hieron. de Viris illustribus f. 102. Euseb. H. E. L. 2. c. 24. Niceph. H. E. L. 2. c. 25. f. 192. Cedren. comp. H. E. p. 212. Magd. cent. 1. L. 2. c. 10. constaret, S. Marcum anno Neronis octavo, quo tempore sacer codex nondum collectus erat, sed accedebant aliquamdiu post, alix aliæque particulæ, mortem obiisse. Unius verò Dorothei Episcopi auctoritas, qui tempore Constantini M. vixit, & in Synopsi de vita ac morte Prophetarum & Apostolorum, Marcum sub Imperatore Trajano, Martyrio coronatum fuisse, memorix prodidit, non infringit sententiam probatissimorum Scriptorum testimonio munitam. Magis igitur placet constans aliorum Syrorum traditio, à multis retrò seculis interrupto ordine propagata, Apostolorum ævo, à Viris quibusdam Apostolicis procuratam esse, isthanc N. T. versionem, quibus pollicem premit Franz. de interpr. Scr. S. pag. m. 38. Jac. Martini præfat. ad N. T. Syr. Trost. Gutb. Tremell. præf. ad N. T. Syr. aliique à Gutbier præfat. N. T. Syriacæ paraphrasi præmissâ adducti, itemque Venerabilis Præceptor noster Danzius, præf. ad Aditum Syriæ Reclusum. In hoc igitur acquiescimus, quoad sonitum quâdam ratione dimoveamur, quam hætenus à quoquam nullam vidimus allatam; præsertim cum idem svadere videantur Epistola supra recensitæ, unâ cum Apocalypsi, quæ in antiqua editione non habentur versæ, unde Waltoni fol. 397. judicio colligi potest, factam eam esse, antequam canon Librorum N. T. communi Ecclesiarum consensu confirmatus esset.

§. XII. Dubitat de hoc Bellarm. Tom. 1. contr. de V. D. L. 2. c. 4. quoniam hujus versionis nullam fecerint, mentionem Clemens Alexandrin. Origen. Euseb. Athanasius, Theophylactus, Epiphanius, Hieronymus, Cyrillus, Theo-

Theodoretus atque Damascenus, quam tamen facturi viderentur, siquidem in Syria & Aegypti Ecclesiis, hæc ipsorum temporibus fuisset recepta. Hinc sibi certo persuadet versionem Syriacam horum Patrum ætate posteriorem, & cum græca ac latina neutiquam comparandam esse. Idem cum Bellarm. cornu inflat Cornelius à Lapide, præf. in Epist. ad Hebr. fol. 773. scribens: *Viris Doctis textus hic Syriacus recentior, & ex græco traductus videtur, præsertim cum idem sui que per omnia similis extet in omnes Pauli & aliorum Epistolas, omniaque Evangelia, quæ non dubium est, primitus conscripta esse græcè, non Syriacè, atque in Syriacum à Syro quodam interprete esse conversa, quem licet Syri putent fuisse S. Marcum Evangelistam, tamen verius est, non Evangelistam Marcum, sed alium Evangelistam Marco longè posteriorem fuisse; Nam Cyrillus, Clem. Athan. Theodor. Damascenus & alii, qui in Syria & Aegypto vixere & scripsere, hujus versionis Syriacæ non meminerunt. Rursum hujus Syrum textum non esse Pauli nec Marci, nec primi illius ævi Christiani, patet ex eo, quod Syriacæ hæc versio phrasi & idiotismo discrepet à Syra lingua, quâ loquebantur Judæi tempore Christi, Pauli & Marci.* Sic igitur versionem Syriacam, moti ratione non satis prægnanti, referunt ad tempora Damasceni, qui sec. octavo floruit à nato Christo, nulla enim in hoc argumento est consequentia, hic vel iste Liber à Patribus jam memoratis non citatur. E. non extitit. Simili ratione arguerem; Targumim non citantur à Patribus, E. non extiterunt illorum ætate, id quod apertè falsum. Nec mirum Patres, quos excepto Origene ac Hieronymo, plerosque lingvæ hebrææ & cognatarum ignaros fuisse constat, frequentem adeò hujus versionis mentionem non injicere, nam quod nullam omnino faciant, falsum esse, infra evincemus. Pariter non sequitur ex eo, quia dialectus Apostolica est diversa à Dialecto Syra N. T., ideò etiam non fuerit translatio primo tempore N. T. facta, nam licet diversa sit dialectus Hierosolymitana, à Syriacâ N. T. Antiochenâ seu Maroniticâ, potuit tamen nihilominus translatio fieri in Syriâ, & licet non

non Auctoribus Apostolis, viris tamen Apostolicis in Syria degentibus, & Dialectum Syriacam callentibus; qui vel Apostolos docentes audiverunt, vel proximè post ipsorum mortem dogmata fidei sunt professi. Nec minus accuratè ex titulis & annotationibus quibusdam glossæ instar, codici Syriaco ad calcem vel marginem adjectis, colliges ejus novitatem, ex quib9 Gvid. Fabric. l.c. & Bellarm. L.2. c.4. de V.D. superstitionum quorundam rituum antiquitatem inferre laborant. Codicis enim antiquitas manet illæsa, & textus ejus incorruptus, etiamsi hominum malitiâ nonnullis exemplaribus studio quædam adjecerit. Et potest codex etiam vetustissimus glossis marginalibus vel illustratus vel obscuratus esse, ut tamen notæ istiusmodi marginales, ejusdem cum codice antiquitatis non sint habendæ; Speciatim cultum sanctorum religiosum quod attinet, ejus antiquitatem Gvid. Fabricius, frustra ex cujusdam codicis inscriptione probare gestit, præcipuè dum codex Fabricii, ex cujus inscriptione hoc argumentum desumpsit, quique à Postello ipsi est allatus, originis annum 1500. regni Alexandri, à quo Syri, reliquique Orientales plurimi annos suos numerant, præ se ferat, teste ipsomet Gvid. Fabricio l.c. Incideret itaque codicis illius descriptio in seculum à nato Christo duodecimum, æræque Christianæ annum 1189. circiter, cum varii jam abusus orientis pariter ac occidentis Ecclesiam occupassent.

§. XIII. Cæterum Bellarmini & Cornelli à Lapide sententiam, vehementer impugnat Langius Danus in catal. libb. MSS. orient. Bibl. Florent. in quo cit. Waltoni hæc leguntur: 1. Scamno 1. cod. numero 40. Evangelia 4. Syriacè sine punctis vocalibus ante annos 925. scripta, nempe anno Alexandri 1038. Juxta Epocham vulgarem Syrorum & Orientalium ad nostrum computum deductam, anno Christi 727. Eodem scamn. cod. Num. 56. Evangelia 4. Syriacè literis capitalibus & sine punctis vocalibus scripta, ante annos 1066. anno nempe Alexandri 807. hoc est anno Christi 586. &c. Error Bellarmini & Cornelli à La-

pide manifestò deprehendi potest ex iis, quæ supra de antiquitate V. T. Syriacæ versionis ex Patribus Damasceno antiquioribus sunt prolata in medium. Nam si multo ante Damascenum, Genesin & Psalmos converterunt in idioma Syriacum, multo magis credendum est N. T., cujus longè major plebi erat & utilitas & necessitas, in linguam ipsi vernaculam translata fuisse, cum Chrysostomus hom. 9. in Epist. ad Coloss. moneat fol. 561. *Audite vos seculares, comparate vobis Biblia anima pharmaca, si nihil aliud vultis, vel N. T. vobis acquirite.* Et idipsum disertis verbis idem edisserit Homil. 1. in Joh. fol. 2. de doctrina Evangelii Joh. scribens: *Syros, Egyptios, Indos, Persas, Aethiops aliasque gentes innumeras dogmata divina in suam linguam transtulisse.* Itaque Chrysostomi tempore, qui trecentis ante Damascenum annis vixit, jam tum conversum erat in Syriacam linguam S. Joh. Evangel. Nec credibile est Ecclesiæ Syriacæ Doctores, primis integris tribus seculis sine ulla N. T. in linguam Patriam translatione vixisse, cum Ecclesia sine Scriptura difficulter consistat.

§. XIV. Syriaca proinde versio pervetusta, quæ hætenus per 14. secula Germania non solum, sed tota Europa caruerat, tandem post obitum B. Lutheri singulari Divinæ Providentiæ exemplo, in Germaniam est perlata; Si quidem Maronitarum Patriarcha Ignatius, Turcarum crudelitate partim, partim Ecclesiæ suæ querelâ commotus, codd. Syriacos typis exprimendos circa annum Christi 1550. in Europam misit, & primo quidem hoc egit Romæ, missus à Patriarcha Antiocheno Damasci habitante Moses Mardenus, vel ut aliis vocatur Meredineus, Christianæ ibidem Religionis Sacerdos (ut Widmanstadio sub fin. 14. Pauli Epp. alibique passim dicitur) Catholicus, deinceps Venerabilis; sed conatu irritò atque frustraneo: tandem pervenit unus ex Mesopotamiâ allatorum codicum ad Augustissimum Romanorum Imperatorem designatum Ferdinandum 3., qui liberalitate ac benevolentia prorsus incomparabili, curan-

curantibus Joh. Alberto Widmanstadio Austriae Orient. Cancellario, hujusque linguae, prout tunc erant tempora, peritissimo, & Sacerdote jam memorato, (quibus adjumento haud vulgari fuit Gvilielmus Postellus, multo plus opis praestiturus iisdem, nisi fama de periculo sibi intentato permotus, discessisset maturè. vid. Widmanst. loco mox citando.) codicem Syriacum N. T. novis typis Viennae anno 1555. sumptibus Regiis exscribi mandavit, & Ecclesiae Maroniticae sub jugo Turcico pressae, multa exemplaria transmisit. Loquitur haec disertè egregia Widmanstadii ad Ferdinandum, perscripta dedicatio, quae editioni Viennensi est praefixa, ex qua in maiorem rei confirmationem, paucula nobis liceat excerpte. Ita v. lit. a. **** 1. col. 2. seq. scribit: *Moses Meredinaus ex Mesopotamia Catholicus Sacerdos* -- qui, ut in Pontificio Diplomate, literisque amicorum ipsi ad me datis patet, ab Ignatio Patriarcha Antiocheno, cum ob alias gravissimas causas, tum ut N. T. volumen praelo excusorio multiplicatum in Syriam reportaret, Romam missus Orator fuit, quo Ignatius ipse tanquam Pastor prudens & attentus sacrorum librorum inopiam, ex qua Christiani Syri multorum annorum memoria majorem in modum laborassent, Latinae Ecclesiae beneficentia sustentare posset. Et post pauca: *Et cum nec Roma, nec Venetiis, quamvis amplissimorum hominum favore & gratia niteretur, quenquam reperisset, qui magnum hoc & difficile opus attentare vellet, tandem -- ad me contendit.* Post celebratam Imperatoris pietatem, quam in subministrandis ad hoc opus sumptibus demonstravit, pergit: *Mihi ut diligentia nostra emendatum splendidumque in lucem emitteretur imperasti.* Et paucis interjectis, de Syrorum indigentia inquit: *quod ob Evangelicorum librorum indigentiam, praeter baptismum, vix ulla religionis vestigia retineant.* Denique sub finem Dedicationis ad Jacobum Giengerum & Justum Jonam toti operi subjunctae propria Widmanstadii verba sic habent: *In urbe Vienna, amplissimarum Orientalis Austriae Provinciae Metropoli Florentissima, ad hunc exitum perductum est divinum hoc opus anno à Christi nativitate 1555. 27. Septembr. &c.*
Idem

Idem

Idemque sub calcem cujusvis N. T. libri testatur disertis verbis, ut de hoc ullaratione dubitari non possit. Syriacam V. T. versionem, quæ jam diu in Bibliothecis Germanis delituerat MSC. quamque Moses Meredinzus ex Mesopotamia reversus, ut ex Widmanstadii verbis supr. §. 9. citatis apparet, secum allaturus erat, qui typis imprimi curaret, hætenus nemo inveniebatur. Primus arduum hoc opus subiit Michael de Jay in splendido opere heptaglotto Parisiensi. Hic quamvis Maronitarum Gabrielis Sionitæ, & Abrahamæ Echellenfis, itemque Joh. Morini in edendo opere tam splendido atque egregio usus sit operâ, qui puncta (an primi? non dixerim. Eliæ testimonium in præf. 3. ad Masfor. Hammal. rem haud conficit, quod intuenti patebit. Nec ipse Waltonus inficiatur quosdam vetustiores MSC. codd. unicum punctum adhibuisse Arabum more, omnium vocabulorum vicem supplens.) versionemque latinam adjecerunt, ipsa tamen editio ab omnibus mendis haud fuit repurgata; MSC. enim quibus utebantur, lacunas ex proprio subinde ingenio non ex codd. aliis suppleverunt, interdum etiam, prout illorum legebant codices imprimi curarunt, hinc integri non tantum versiculi & capita, sed tori etiam libri desiderantur, e. gr. Esther, Judith, Tobias, Jerem. Epist. Baruch, Historia Susannæ, Belis & Draconis, Canticum trium puerorum cum Maccabæorum 2. & 3. Ipsa quoque translatio textui Syriaco adeo accuratè ubivis non respondet. Quæ omnia & singula, imprimis verò desideratos in priori editione libros, ex MSC. quibusdam antiquissimis, de quibus Walton. l. c. f. 394. in opere polyglotto Anglico, adjecerunt, emendaruntque.

§. XV. Posteaquam sacer codex Syriacus à Widmanstadio sine versione esset editus, per aliquot deinceps annos Christiano orbi defuit translatio hujus codicis latina, donec tandem illius utilitas plures induceret, ut versiones ejus adornarent. Primo igitur omnium codex Syrus prodit iterum anno 1569. cum versione Tremellii, characteribus

ribus hebraicis, in quos ipse Auctor characteres Syros, aliquot annorum spatio transposuerat, ut ipse refert in præf. codic. cit. Paulo post, anno videl. 1571. nova iterum prodit editio Gvidonis Fabricii Boderiani, qui characteres Syriacos retinuit, & versionem latinam unâ cum characteribus hebraicis adjecit, additis præterea, haud aliter ac ipse Tremellius fecerat, in margine, difficiliorum vocum thematicis, & obscuriorum aut omninò Syricarum radicum Hebraica explicatione, postquam octodecim mensium spatio, quod ipsemet in præf. ait, versionem hujus codicis in latinum sermonem absoluerat. Hos excepit Trostius, qui novam denuò Syri Testam. versionem anno 1621. edidit. Non erat autem ut Genebr. cit. Rainold. in censur. librorum Apocryph. præf. n. 6. col. 1446. Tremellium plagii accusaret, quasi versionem à Fabricio primum adornatam, exscripserit atque compilarit iste; quod pingve mendacium vel solâ utriusque editionis ocularis inspectio confutat. Arguit enim illa, Tremellianam editionem ultra biennium ferè Fabricianam antecessisse. Insuper Tremellius operis sui exordium ad annum 1565 refert, in Dedic. Operi suo præfixâ, annoque 1568 exaratâ scribens: *ante triennium tandem aggressus sum.* Gvido Fabricius verò in præf. anno 1571 conscriptâ dicit: se ante annos tres, anno videlicet Domini 1567. sermonis Syriaci in sermonem latinum conversionem absolvisse. Atque ita tempus inter utramque editionem interjectum satis superque demonstrat, primum versi in latinum sermonem codicis Syri auctorem extitisse Tremellium, qui Fabricii labore, quippe tunc nondum existente in publico, uti haut potuit. Quod si secus factum esset, mirum, Tremellium nullius, & ne ipsius quidem Fabricii, tanti scil. sui amici suspensionem ac censurâ incurrisse. Quinimò magis probabiliter Rainold. l. c. ex 1. Pet. 3. 19. Fabricium Tremellii vitulo arasse concludit, alioquin haud facillè commissurus fuisset, ut *hinc* ibidem redderet *sepulcrum*, quod per *infernum* Papicolarum reddi debere contendunt. Ego is

D

non

non sum, qui eam ab omni menda & vitio liberam pronunciare ausim, nam probè sum gnarus, Bochart. Geogr. S. Chanaan L. 2. c. 9. p. 83. Jacob. 3. 5. Wellerum in Spicil. Syro-Hebr. Disp. 3. q. 5. Matth. 4. 24. alios alibi, versionem ac notas Tremellii voluisse emendatas, utrum satis benè, penes B. L. esto iudicium. Notum insuper est punctuationem illius pariter atque Fabricii hebraicam, cum lingvæ Syriacæ præceptis haud usque quæque convenire, ceu pluribus demonstrat Lud. de Dieu præfat. ad Apoc. Syr. & Dilherr. in Eclogis.

§. XVI. Hanc N. T. Syriacam paraphrasin adhuc integram & incorruptam superesse, contra Viros aliquot eruditissimos Joh. 3. 22. Matth. 27. 25. Luc. 24. 24. c. 1. 28. Syri integritatem sollicitantes, probat Theod. Hacksp. observ. Arabic. Syriac. 2. Syllog. p. 383. inprimis verò Isaaci Casauboni, Buxtorffii Junioris & Frid. Spanh. Dub. Evang. 23. dubia examinat, & ad illa breviter, solide tamen respondet. Nos profectò illud quorundam argumentum, quod ex convenientia Syrac paraphraseos cum latina, quæ vulgatæ nomine circumfertur, versione inferunt, eam ex latino, non græco textu traductam, vel saltem ex illa correctam esse, horum, inquam, argumentationem haudquaquam probamus. Potest enim contingere, & contingit frequenter, ut unam eandemque viam in exponendo aliquo Scripturæ dicto terant diversi auctores, quam neuter ab altero didicerat: pari ratione Vulgato atque Syro eadem potuit esse sententia, ut tamen neuter ab altero eam petiisse dici possit.

§. XVII. Lingvæ, cujus hætenus nomina, Dialectos, ac versiones præliminarium loco exposuimus, non una, sed multiplex ac varia est utilitas. Primò enim in hac lingvæ diversarum gentium populi sacra peragunt, utpote, sunt, recensente eas ex Brerewoodo Waltoni fol. 359. (1.) Maronitæ, (2.) Nestoriani, (3.) Jacobitæ, (4.) Coptitæ, (5.) Indi, (6.) Christiani, qui insulam Zocotoram extra finem Arabicum inhabitant. Cujus rei etiam Widmanstadius in

in Dedic. ad Ferdin. testimonium perhibet, dum scribit: *Asiaticos christianos, vetere Syrorum lingua partim vulgò, partim in sacris tantum uti, eorumque incredibilem esse multitudinem, ut Syri ipsi affirmant, ad finem usque orbis illius dispersam.* Idque B. Gutbierii præfat. ad N. T. Syriac. iudicio, ideò faciunt, ne quid commune habeant cum Judeis & Muhamedanis, quorum hi Arabicam, illi hebraicam imprimis venerantur. Ut fallat fallaturque Genebrard. Chronol. L. 3. ad an. Christi 32. omnes orientales sacra sua lingvâ hebræâ celebrare asserens, nisi hebræam lingvam in latiori significato, eo scil. quo in N. T. occurrere, infra notabimus, accipiat. Haud contemnenda igitur, quæ ad intimiorem H. E. notitiam faciunt, hinc hauriri poterunt. Ut unum atque alterum in præsentī exemplum commemorem, manifestum huius rei documentum est pristinum Manetis, celebris sec. 3. hæresiarchæ nomen, quod non Curbicus (ut falso scribunt Spondanus Epit. Annal. Eccl. Spanhem. H. E. Sum. sec. 3. sect. 7. n. 5.) fuit, sed Cubricus, ceu testatur Epiph. L. 2. adv. hæres. & Suidas in nomine Μόνης; ubi exponit pluribus, quomodo hic Cubricus hæresin suam ex Buddæ cujusdam libris, quorum ab uxore defuncti, hæres fuerit constitutus, quosque à se factos falso jactitaverit, imbiberit. Nominis istius significatum Fullerus Misc. L. 2. c. 18. satis probabiliter ex Chaldæo-Syr. קוכ, quod *fontem*, vel כוכב quod Chaldæis dicit notare *vas vinarium*, & Syrorum ריק, quod *vacuum* significat & *inane*, deducit, quare nominis huius adeò vilis contemptu, illud cum Manetis commutasse fertur, quod, cur Persicum nonnulli velint, non satis perspicio, ex Chaldæo-Syr. מנח *vas seu instrumentum*, tunc, ut Suidas l. c. docet, Servorum proprio, facilius ac simplicius illud deducetur, ut hoc quasi nomine dignitatem suam pristinam subindicaret. Erat enim hic Manes seu Manichæus, lingvæ Syriacæ usque adeò peritus, ut non vereretur orthodoxos in Mesopotamia ad concertationem publicam, nullo interveniente Interprete, provocare maximè, cum in locum Manetis as-

funatum compositum Manichæi nomen, Epiph. l. c. dicat Chaldaicum; fortè, ut Mayer. Phil. l. c. 8. p. 405. haud ineptè opinatur, pro מַנְיָא מְנַנְדָּא *vas vivum, instrumentum vivum.* Nec enim Asseclis Manetis tantum hoc nominis competit, sed ipsimet hæreseos propalatr auctori, ut ex his Suidæ verbis, *μανιχαῖος αἰρεσιάρχης*, elucet: ut ut hi ad allusionem græcæ *μανίας* effugiendam, illud in Mannichæum deinceps transformarunt, fucim per id facturi simplicioribus, quasi talem foverent doctrinam, quæ Manna cæleste auditorum animis instillaret, quemadmodum Augustinus libro de hæresibus f. 9. n. 46. exponit, sed manifesto in Grammaticam errore, nomina quippe à *χῆω* formata non in *αἰν*, sed in *οἰ* solent terminari. Ita non dicimus *οἰνοχῆαι*, sed *οἰνοχῶ* *poellator*, *χρυσόχῶ* *aurifex*. &c. Quin potius in mente habentes illud Joh. 6. 51. *ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν*, innuere voluerunt, doctrinam suam esse Manna vivum de cælo descendens. Ex eadem hac lingua per miram metamorphosin ex Massilianis Psalliani antiquis facti, qui sint, omnium commodissimè enodabis, de quibus August. Tom. VI. de hæret. ad quod vult Deum scribit: *Psallianorum nomen ex lingua Syra esse, græcè autem eos dici Euchitæ.* Quod quidem de Massilianis verissimum, sed de Psallianis non item; hoc enim potius græcum *ψάλλειν* pro origine agnoscit, illud verò ex Syr. *נלע* oriundum, quod in pael sub *pretendi* notione vel centies in Targum pariter ac Syra N. T. paraphrasi occurrit, ipsum eorundem errorem, à Salvatore Matth. 6. 7. antequam nasceretur, jam refutatum pandet clarissimè. vid. & de hoc Fuller. l. c. c. 19. Alia propemodum infinita in priscorum scriptis (e. g. Craulana & cauda cana apud Irenæum, quæ explicata lege in celebris Argentor. Theologi Pappi Hist. Eccl. Epitome, in gentium conversione describendâ, nunquam satis laudandâ p. 294.) passim obvia silentii nunc populo involvimus, ad (β) quem hac lingua usum Philologiae sacratori addicto præstat, properantes. Is est in vocibus hebraicis V. T. rarius aut frequentius recurrentibus, quæ for-

formam, quā significationem, rectè intelligendis. Quo de nostri Danzii verba in præf. ad Aditum Syriæ reclusum huc apponere liceat: *Intrepidè (inquit ille) dixerim, nec N.T. græcè nec Vetus hebraicè planè ac perfectè intelligi posse sine adjumento lingvæ Syriacæ. Et paucis interjectis: In Veteri fœdere non modo hinc inde legitimam suppeditat originem vocum dubiarum, quæ in defectu potissimum parallelismi, non minimum genuinæ significationis affert momentum. Sed & in vocibus, maximè indigenis subinde & formationi inservit ac constructioni, addo: & significationi.* His consentanea habet Jacob. Martini præfat. ad Syr. N. T. Trost. quæ apud Gurb. l. c. si volupe fuerit, legi possunt. Sic haud infrequens est in Scriptura S. ut אֵל scheva sub litera præcedente ponendum abjiciat, vocali suâ in locum illius transmissâ, quod ex Syriacismo, in quo id ordinarium, petiitum esse docet, regulamque segete exemplorum uberimâ demonstrat, modo laudatus noster Danzius Lit. Ebr. Chald. §. 25. II. obs. 3. sufficiat nobis jam unicum produxisse ex Esa. 10. 13. in quo, quantum negotii hæc forma hebræis etiam doctissimis, interque illos celebri Judæorum Grammatico R. Dav. Kimchio facesserit, ex verbis ejus à R. Sal. b. Mel. ad l. c. fol. פט. col. 3. lin. 16. fin. adductis apparet כַּאֲבִיר משפטו כַּאֲבִיר ובנוח האלף הוטלה תנועתה על הכף כן פירש בשורש אבר ובשורש כבר כתב האלף נוספת או הטלה מורכבת מן כבור ואביר וזה להגדלה וענינו ההגדלה בענין האכיות ופירושו אותם שיושבים במקום כביר וחזק אני אוריר אותם לארץ וכולי h. e. כַּאֲבִיר juxta formam ordinariam foret כַּאֲבִיר, sed propter literam quiesc. א rejected est vocalis ejus ad כ, & ita quidem explicat Kimch. in radice אבר, sed in radice כבר scribit א esse epentheticum, aut vocem esse compositam ex כביר & אביר ad exaggerandum, ut significatio ejus sit exaggerans in re qualitatem, & sensus: Eos, qui sedent in loco valido & firmato, eos ego detrudam

in terram &c. Ex his apparet, quam dubius & anceps, priori satis bonæ resolutioni diffus, bonus ille Kimchius hæserit, lingvæ syriacæ subsidio destitutus. Alia quamplurima, quorum constructio itemque formatio ex Syriasmō petenda, nunc mitto; De significatione vel duobus adhuc verbis nonnulla moniturus. Exempla hanc in rem sunt manifestissima: nullo enim modo contextum penitus consideranti probare se potest Vulg. 2. Paral. 16. 14. verba **בשמים זנים** *unguenta meretricia* reddens; magis proba hic videtur B. Luth. Tremell. atque Cocc. in lexic. rad. **זן** col. 198. versio, qui ex significatione Chaldaeo-Syr. Dan. 3. 5. Hebr. 9. 10. 1. Cor. 12. 10. & 28. interpretantur, *aromatibus & speciebus*. h. e. juxta Interpret. Danz. §. 194. II. 1. coll. §. 26. *speciebus aromaticis*, cujuscumque constructionis exemplum habetur Gen. 3. 16. longè clarissimum. Quod si tamen hæc cuiquam duriora videantur, vertat licet, cum B. Seb. Schmid. Ellipsin supplendo, hoc modo, *aromatibus & speciebus unguentorum*. Quamvis prius eò, quod Scripturæ temerè quicquam addere prohibemur, magis placeat. Consentit R. Sal. b. Mel. in M. J. h. l. fol. רט"ו col. 2. cujus verba, quia simul lexicographorum quorundam, id nominis ex **זן** derivantium, errorem redarguunt, adscribere non pigrabimur. **זנים פרוש מינים תרגום** למינהו לזנותו והנכון בדקדוק שהוא מנחה חלמר בפלם **מינים** h. e. *vox זנים hoc loco idem significat, ac מינים species, seu Targum hebr.* למינהו (vid. Gen. 1. 25.) reddit per **לזנותו**, & per grammaticam certum est, quod sit ex quiescenti tertiâ ad formam **פנים**, **מינים**. Sed hoc clariora supersunt duo Scr. S. loca, omni exceptione majora, quorum alter in Prophetis, in Hagiographis alter exhibetur. Nempe 2. Sam. 13. 38. ubi quidem maxima Interpretum pars verba: **ותכל המלך דוד לצאת אל אבשלום**, vertunt contextu prorsus reclamante, nec grammaticâ usque quâque propitiâ, cessavit David Rex exire post Absolonem. Cum reddi potius signifi-

gnificatione ex Chaldaeo-Syriacismo (videl. Ps. 31. 7. & ult. Rom. 2. 19.) cum Paraphraste Chaldaeo debeat; & *cupiit anima David exire adversus Absolonem*: aut si mavis propter Absolonem. Quo observato, R. Abenesræ supplemento ab Abarb. in h. l. itemque Salom. b. Mel. commemorato facile supersedebimus. Job. 19. 27. verba postrema כָּלוּ כְרוֹתַי כָּרִיבִי omnino æquipollenter cum præcedentibus reddenda sunt, poscente ita accentuatione, & *hoc unice expectant & desiderant renes mei in sinu meo*. Verum prolixiorum hic locus discussionem meretur. Adeoque, cum opera per quam egregia Mayer. Phil. 1. c. 8. integro, atque ex parte c. 7. hunc L. S. usum sit profecutus pluribus, indice quasi digito eum commonstrasse sufficiat. Ex quibus B. L. nunc judicabit de eruditissimi Gussatii sententia, quæ l. supra c. is annititur subsidium, veram genuinamque vocis dubiæ radicem ac significationem ex lingvis hebrææ cognatis petendi, penitus eliminare. Nos pluribus jam exemplis hoc evinceremus, nisi à lexicographis harmonicis, interque hos cumprimis Edm. Castell. in stupendo, cumque oculorum detrimento elaborato opere ἐπὶ ἀγλάτῳ, Hotting. Etymologic. orientali aliisque pluribus, laudabiliter præstitum esset, quibus quoad Arabicam, cujus cum reliquis hoc in passu par est ratio, jungi meretur Boet. tam in Geogr. S. quam in Hieroz, ubi ope Arabismi ea detexit, quæ per tot seculorum decursum, profundâ nocte premebantur. Plenè planèque persvasi sumus, lingvas orientalium cognatas, plus conferre ad sensum formalem, quàm ad pleniorum Scripturæ cognitionem utilisimus non tantum, sed & maximè est necessarius, eruendum, quam ullam, quantumvis novam, hypothesein aliam. Quum lingua hebræa populo Judaico adhuc esset vernacula, non tantæ erat, fateor, necessitatis utilitatisque, lingvas affines conferre, jam verò, cum ejus, præterquam quod in Scr. S. habetur, nil amplius supersit, quomodo v. g. in ἀπαλεγόμενοις, Nominibus propriis &c. nos, non adjuti parallelismo, extricabimus?

§. XVIII. Maximè autem omnium conspicuus est Lingv. Syr. usus, quem in locis N. Fæderis *δυσωρίαις* ritè percipiendis, ac mente Spir. S. facilius ex iis eruendâ, præstat. Quia enim versio Syriaca, ut supra dictum, earum, quæ prostant, est antiquissima, adeo ut ejus auctores in rebus dubiis à Viris Apostolorum ævo proximis, quin juxta quosdam, ab ipsis Apostolis, verum sensum addiscere poterint, inde tot Virorum in Philologia sacra versatissimorum celeberrimorumque laudibus evehitur, quorum suffragia ac commendationes h. l. adducere longum foret, aliqua igitur dedisse contenti erimus. Jacob. Martin. l. c. *Ad hanc* (de lingva Syriaca verba faciens) *igitur solam*, inquit, *quando in fontibus græcis quedam occurrit obscuritas vel difficultas, tutò acceditur: Hæc sola, quando de loci alicujus interpretatione versioneque dubium movetur, tutò & sine errore consulitur, per hanc solam græcus textus verè illustratur, rectè intelligitur.* Hujus enim solius auctoritas proximè ad ipsorum fontium majestatem accedit. Franz. in aureo de interpr Scr. S. tr. p. m. 38. Spondeo, ait, *immensas utilitates illis, quotquot N. T. Syrum cum græco conjungere non fuerint gravari.* B. Glass. Phil. sacr. L. 1. tr. 4. sect. 2. p. m. 237. scribit: *Ad legitimam N. T. interpretationem omnino lingvæ non solum græcæ, verum etiam hebræicæ ac syriacæ cognitio requiritur: Aliàs adulterinus & pravus sensus, sæpe pro vero Auditoribus oberudetur.* Celeb. Danzii nostri verba percepimus supra. Pfeiff. Crit. S. c. 10. sect. 1. §. 3. *Versio*, inquit, *Syriacæ N. T. si non ab Apostolo, certè ab Apostolico quodam viro profecta, textum græcum in locis plurimis optime declarat, & in præcis est apud quosvis, qui Christianum nomen ambiunt.* Plura dabit Gurb. l. c. Et in hæc lingvæ Syriacæ utilitate fusius non nihil explicandâ, præsens nostra opella occupabitur.

§. XIX. Utilitatem Syriacæ N. T. versionis descripturi, atque ex hoc capite eandem commendaturi, neutiquam versionis jure illam eximimus, ita ut omni mendâ vacuum eam pronunciemus, ejusque ubivis sententiam, sine examine sequendam existimemus; quem honorem solis

lis Scripturæ lingvis authenticis, quas immediato suo dictatu Spir. S. non est dedignatus, deferendum jam pridem sumus edocti. Quemadmodum enim in rebus humanis nihil est ex omni parte beatum perfectumque nihil, ita nec hæc, alioquin satis proba, humanâ tamen operâ confecta N.T. versio, ab omnibus nævis est libera. Non commemorabo in præsentī ista loca, in quibus textum græcum obscuritate vel ambiguitate quâdam laborantem, non satis clarè reddidit, ambiguitatem illam ex locis parallelis, quod alias laudabiliter præstitit, eruendo, & in paraphrasi ipsâ tollendo, cujus Luc. 24. 34. exemplum habetur manifestum, ubi Syrus græca N. T. verba *ὅτι ἠγέσθη ὁ κύριος ὄντως, καὶ ὡφθῆναι Σίμωνι*, convertit, *Διὰ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ*

ἡ ἀνάστασις αὐτοῦ, καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ

Verè surrexit Dominus noster & apparuit Simeoni, ceu quoque habet prava, locoque parallelo Marc. 16. 13. è diametro contraria, plerorumque Christianorum interpretum versio, ex qua Theologos quosdam argumentum pro resurrectionis Christi veritate stabiliendâ petiisse, satis mirari nequeo. Parum profectò sibi consulunt, qui hoc telum effugituri, verba citata duorum discipulorum Emaunte reverlorum, errore in Grammaticam haud vulgari, esse contendunt, λέγοντες enim tunc potius quam λέγοντες scripsisset Auctor. Quæ omnia svadent non solum, sed & urgent quàm maximè, ut vel τὸ ὅτι, ceu alias sæpius fieri potest & debet, (quod contra Vulg. docet Gramm. L. 3. tract. 7. Can. 18. p. m. 823. seq. B. Glasi.) planè omisso, adverbio interrogandi (verba sunt Vener. Præcept. nostri Danzii Interpr. §. 230.) deficiente pronuntiatione admirationem indicante, sensui consulatur, aut quod malim, τὸ ὅτι, quod ex asse hebræorum *ו* respondet (de quo præter citat. jamjam Interpr. §. 183. III. 3. vide sis 2. Reg. 18. 34. Jes. 36. 7. & 19.) interrogandi significatu accipiat, quemadmodum occurrit Marc. 9. 1. & 28. coll.

E

Matth.

Matth. 17. 10. & 19. Rom. 2. 3. 2. Corinth. 11. 11. Homer. Odyss. 19. v. 28. Hæc si attendisset Syrus Paraphraſtes, pro græcorum $\sigma\tau\epsilon\lambda\lambda\eta$ suum $\sigma\tau\epsilon\lambda\lambda\eta$, vel aliam particulam similem adhibuiſſet potius, quàm ? . Hacque admilla interpretatione, ex verſu hujus capituli 18. & 1. Cor. 15. 5. colligi poterit, quinam duo illi diſcipuli fuerint, quibus Chriſtus iter Emauntem inſtituentibus apparuit, de quo vid. Ligthf. H. H. ad II. cc. Sed graviora his commiſit Paraphraſtes ſæpius laudatus, dum alia non omittenda, omiſit, quædam non neceſſaria inſeruit, & textui græco nonnunquam apertè adverſatur, ut rectè moneat Tarnov. Exerc. Biblic. p. m. 1166. *in Syriaca verſione eſſe quædam bona, quædam mediocria, quædam mala.* Sed hæc, & ſi quæ ſunt alia in ipſo notanda, quia ſingula nunc inſpergere non licet, peculiari capiti incluſa, toti tractationi appendicis loco adjucentur. His tamen non obſtantibus, immenſam Syræ paraphraſeos utilitatem cum eruditis celebrare haud veremur. Siſtit enim illa lectori antiquorum, & quidem illorum, qui Apoſtolorum ætati fuere proximi, de locis Scripturæ difficiliſſimis ſententiam, quam eidem non obtrudit, & quaſi pro tribunali dictam haberi cupit, ſed exhibet eam cum textu authentico, contextuq; ac parallelismo conferendam atque examinandam, & ſic ſæpiſſimè eas ſuggerit meditationes, in quas, abſque hoc ſi fuiſſet, fortasſe deveniſſet nunquam. Si igitur aliis utilitatem Cornelii à Lapide, aliis Scriptorum Rabbincorum, Gentiliumque aliis, per modum Diſp. tradere integrum fuit; quidni & nobis uſum hujus paraphraſeos, tot eruditorum elogiis cumulata, vel extremis digitis attingere, vel uberius exponere liceat?

§. XX. Diffundit à ſeſe hic lingvæ Syr. uſus quam latiſſimè, & multiplici ratione conſpicitur. (α) enim eximius planè hujus dialecti uſus eſt in explicandis vocibus phraſibusque Chaldaicis N. T. (β) commendatur lingua Syr. ex eo, quod pro græcis obſcurioribus haud raro ſubſtituit